

PREJELI SMO...

Po naključju sem dobil v roke droben zvezek orumenskih listov popisanih s skrbnim in lepim rokopisom v bohoričici. Ohranjenih je 52 dobro čitljivih strani. Na prvi strani je datum: Lublana tega 12. Prosenca 1827. Vse kaže, da gre za prevod iz nemških „medicinskih“ knjižic. Gotovo bo bralce Glasnika zanimalo, kako se kakšna bolezen „ušafa“ in kakšne „ercnije“ je treba uporabljati. Za objavo sem črkopis prilagodil današnji pisavi (v bohoričici bi bilo namreč nemogoče tiskati).

JULIJAN STRAJNAR

BUKVE

Za use potrebe tega gmajn ludstva. To nar lubši je, velik imet; to nar imenitnejši je veliko vedit. Bolši je modrost, koker premožejne; več je učenost, koker bogastvu. Med usem je pa ta nar več sreča na zemli, to lubu zdravje enga človeka.

Lublana tega 12. Prosenca 1827.

Tabla.

Za učit se po letih Bukvah. Ta perve ris kaže bolezen na vode. Ta drug ris kaže use znajne te bolezen. Ta trek Er(c)nije. To toku zamerkej skuz pergliho, postavem, ti videš eno vodo, na kateri je veliko meherčkov; to pomen, de ta člouk je pouhen vetrou; toku poglej pod to cifro na vode; si to nešu, pod to najdeš koku je bolezen ušafana. Pod to cifro . . . najdeš Ercnije.

Vodo probat, al bolezen na vod poznat, je ta nar več kenšt na zemli; per tem se nuca ena čista inu strezna glava, ena čista modrost, inu useh enajst darou svetiga Duha.

Kateri prou to kenšt zlož, ta ima zadosti za ta inu guni sveit, če le na dobro oberne. Zdej za na prej boš use glahku vidu, inu najdu na to nar tajnši inu zastopniši vižo popisano, več, kot ti želiš, vender use potrebnu inu nucnu.

Ta pervu je nar bel potreba, bolezen poznat; pred ni mogoče ercnovat; nar bolši je to zadet, bolezen enga bounika na vod, kateri to kenšt dobro znaj kateri se pa voče to kenšt naučit, more lete štuke znat:

Ta I. štek od vode.

Je na 6 Klasou istalen, to je en začetik za učit.

Ta I. Klas, kaj je voda, al scajne.

Ta II. Klas, koku tistu lovit,

Ta III. Klas, koku vodo gledat more,

Ta IV. Klas, Od Farb te vode,

Ta V. Klas, od teh reči, kar se u vodi najde.

Ta VI. Klas, koku more vodo sodit.

I.

Ta voda tega človeka ni neč družga, koker ena ukep izbrana voda od kervi, inu družih fajhnosti; ta začetik je en votu viterh; kar člouk snej, ali popije, iz tega u želodcu skuhane špiže potegnejo jetra to življenje nase, inu zločijo u 4. žilah tega trupla.

1. Te žlahtne inu grenke ženfte zločijo jetra po žilah na zadne u žouč.

2. Te teške inu grobe ženfte pošlejo po žilah inu uranah.

3. Kar je še bel vodenga gre skuz žile na ledice; te zločjo vodo iz kervi, inu pošlejo na member, (to je na ta vud).

4. Kir je na tako vižo kri očistena, gre po usih žilah k pomoč tega živlejna.

Dalej je treba merkat per spoznajnu te vode na 4. reči: dobro jih zamerkaj:

1. Farbo te vode.
2. Te okulstave inu ušafanje te vode,
3. Kaj je noter zapopadenu.
4. U kolku talou se tista reč stala.

1. Ta farba te vode je le dvojne sorte, namreč bela inu černa, te dve farbe ste na 18. talou zložene.

2. Te okulstave inu ušafajne imajo dve lastnost, namreč čista inu gosta.

3. U vode se najde veliko use sorte reči.

4. Voda se na tri tale istala: 1. na dne, 2. na sred, 3. na verh.

1. Ta spodni tal kaže bolezen u dne života pod reber,
2. na sred žvota, 3. ta zgorni tal kaže bolezen u glav.

II.

Koku se mora voda lovit.

1. Voda se more zjutraj prestreč u en lep pomit glaž.

2. Glaž postav na en krej, de na bo preveč merzlu, ne preveč uvroče.

3. Voda se nasme preveč prelivat iz enga glaža u družga.

4. Vodo ne več u en glaž ulit, koker od enga barta, debjo še mejn blo: de se farba na spremeni.

III.

Koku se more voda gledat. Od tega se mora na šest štokou dobro ahtat:

1. More vodo u en čist okrogou glaž ulit.

2. Ta glaž more na svetlu postavit.

3. Voda more stat to nar mejn po firkelca ure zmeram u glažu.

4. Na to moreš dobro merkat, al se bo voda kej spremenila: učasih je u začetku voda gosta, rata potlej čista.

5. Spoznat starost enga človeka: zakaj enga otroka voda je mlečne farbe; enga per 15. letih ne cel bela inu gosta; enga odrašenga mladga človeka ermena čista; enga starga čista, ket voda.

6. To je zdrava voda, kar bolezen zadene, najdeš za na prej; to te bo nar pred golfalu, če bo bounik zvečer tako rihto jedu, de bo žefran noter, tok bo voda ermena, če bo vin zlo piu, bo voda erdeča; to je golfija teh arcatou.

IV.

Kar farbo te vode zadene.

1. Černa ket tinta, 2. černa ket luh, 3. siva ket svinc. To pomen en izžgan faiht u človeku. 4. bela ket voda, 5. bela ket Sava, 6. bela ket merleč: to pomen en popolnema hud želodec. 7. bleđa ket mesna župa, 8. bleđa koker b kašo uprau: to pomen eno sredno bolezen. 9. Rumena, koker limone, 10. rumena koker jabolka: to pomen dobro kri, pa popolnoma hladna. 11. rudeča koker zlato, 12. rudeča koker vogen: to pomen popolnoma pre vročo kri. 13. rudeča koker žefran, 14. rudeča koker senčni žefran, 15. rudeča, koker plemen: Pomen ferderbajne te nature. 16. Rudeča koker vin, 17. zelena koker trava: To pomen dol jemajne te nature.

(se nadaljuje)